

Een, drie, zeven...

Is de jaarlijkse telling van de kerkgangers in onze parochiekerken nog zinvol?

- ▶ Manier van tellen roept vragen op
- ▶ Cijfers worden bewaard, maar niet verwerkt
- ▶ Statistieken zouden toch interessant zijn

Ilse VAN HALST

Het derde weekend van oktober, dit jaar op 15 en 16 oktober, vindt de jaarlijkse telling van de kerkgangers plaats. Samen met het aantal doopsels, uitvaarten, kerkelijke huwelijken en vrijwilligers moet ze een idee geven van de kerkpraktijk anno 2016 in ons land. Sinds 2010 worden de cijfers echter niet langer verwerkt.

In 2006 knoopte de Belgische bisschoppenconferentie opnieuw aan met de traditie van de tellingen. Daarmee had ze gebroken in 1998, toen de dienst voor godsdienststatistieken, verbonden aan het secretariaat van de bisschoppenconferentie, werd opgeheven. De vragen naar statistische gegevens bleven echter komen en ook de bisschoppen vonden ze belangrijk om evoluties te kunnen inschatten. Elk bisdom maakt statistieken op voor het eigen jaarboek en het pauselijke jaarboek van Rome.

Werd sinds de heropstart aanvankelijk enkel geteld met Kerstmis, al snel werd besloten die kersttelling jaarlijks af te wisselen met een telling op een gewone zondag door het jaar, meer specifiek de derde zondag van oktober. Dat gebeurde voor het eerst in 2009. „De zondagstelling in oktober maakte het mogelijk de cijfers van 2009 te koppelen aan die van 1967 tot 1998, om zo na te gaan of een trend zichtbaar wordt”, motiveerde het Centrum voor Politicologie aan de KU Leuven in zijn toenmalig rapport over de godsdienstpraktijk, in opdracht van

de Belgische bisschoppenconferentie. Ging er in 1967 nog veertig procent van de Belgische bevolking wekelijks naar de mis, in 1998 zakte dat naar tien en in 2009 naar vijf procent.

„Dankzij de wisselende telling konden we ook peilen naar het verschil in mispraktijk op een gewone zondag door het jaar en op Kerstmis”, motiveert Geert Lesage, secretaris van de persdienst van de Belgische bisschoppenconferentie. „Op hoogdagen zoals Kerstmis hoort de mis er voor velen nog echt bij.” Uit het rapport over 2008 blijkt inderdaad dat gemiddeld tien procent van de bevolking naar de kerstviering trok, dubbel zoveel als op een gewone zondag.

Bij een telling wordt de parochies via de bisdommen gevraagd de kerkgangers te tellen in de avondviering op zaterdag en in alle vieringen op zondag, en dat in alle parochiekerken. De parochies sturen het cijfermateriaal naar het bisdom, dat alle gegevens bundelt en ze aan de bisschoppenconferentie bezorgt.

Enmalige telling brengt veranderde realiteit van katholiciteit niet in kaart

Niet geteld worden gelovigen die naar de mis gaan in een kloosterkerk of een zorgbehoevende ouder verzegellen naar de viering in een woonzorgcentrum, toch vaak druk bijgewoonde vieringen. Ook toevallige gebeurtenissen kleuren de telling. Zo valt bijvoorbeeld het patroonsfeest van Sint-Gummarus in Lier op 15 oktober, waardoor er uitzonderlijk slechts één eucharistieviering is in de hele federatie.

Vraag is of je besluiten kunt trekken uit een eenmalige telling die de veranderde realiteit van de katholiciteit vandaag,

die niet langer samenvalt met parochiegrenzen, niet in kaart brengt en die bovendien afhangt van de goede wil van de plaatselijke verantwoordelijken. Daarenboven blijkt uit de rapporten dat het cijfermateriaal niet altijd volledig is. In 2009 zond slechts 78 procent van de parochies voldoende informatie in, waardoor het Centrum voor Politicologie soms flink diende te veralgemenen. Voor het bisdom Namen kon het zelfs helemaal geen globale percentages berekenen.

Eind 2010 werd de samenwerking met de KU Leuven stopgezet nadat zonder toestemming van de bisschoppen onvolledige cijfers aan een krant werden bezorgd. Sindsdien blijft het secretariaat van de bisschoppenconferentie de jaarlijkse gegevens verzamelen. Ze publiceert ze echter niet, aangezien ze niet langer worden verwerkt. Al het materiaal wordt wel gearchiveerd.

Is de telling dan nog nuttig? In de wandelgangen van de bisdommen leren we dat de cijfers van de telling op zich weinig worden gebruikt, maar een omzetting in statistieken wel interessant zou worden gevonden.

Pastoor Luc Callewaert van de pastorale eenheid Emmaüs in Kuurne verzamelt alvast nauwgezet de vereiste gegevens. „In de kerstvieringen tellen twee personen aan beide ingangen van de kerk de kerkgangers”, legt hij uit. „In oktober telt onze organist iedereen vanaf zijn stek boven in de kerk: volwassenen, kinderen, lectoren, zangers, misdienaars enzovoorts, zoals voorgeschreven.” De resultaten verschijnen in de plaatselijke editie van het parochieblad. „Ik ben voor openheid”, zegt Callewaert. „We moeten de ogen niet sluiten voor de werkelijkheid.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Online shoppen

Doet u dat ook wel eens, in een winkel snuisteren en finaal uw aankopen online doen? Uitbaters van kledingwinkels of boekhandelaars hebben er de pest aan. Dagelijks zien ze hoe mensen kleidij komen passen of in boeken komen bladeren, maar zonder aankoop de deur uit lopen. Het gewenste artikel wordt immers achteraf online gekocht, omdat men daar de gewenste trui in het juiste kleurtje of 5 euro goedkoper vindt. Onbewust zijn veel mensen winkels als een toonzaal gaan beschouwen, eerder dan als een verkoopplek.

Daar eindigt het verhaal niet. Want wat zijn diezelfde mensen ontgoocheld wanneer ze plotseling voor een gesloten deur staan. De winkel bestaat niet meer. De uitbaters konden het hoofd niet langer boven water houden, moesten de deuren sluiten. Weg boekhandel of fijne boetiek. Weg favoriet adresje waar het zo fijn zoeken was.

We maken een sprongetje naar de Kerk. Veel mensen vinden het fijn dat er vlakbij, in eigen dorp of wijk, een parochiekerk is waar je terecht kunt voor een doopsel, een communie of een huwelijk. Hoe geschokt zijn diezelfde mensen wanneer ze op een dag voor een gesloten deur staan? Of te horen krijgen dat er geen uitvaarten of huwelijken meer mogelijk zijn. Of erger nog, dat de kerk wordt verkocht, misschien zelfs gesloopt. Waar moeten we nu heen?

Een winkel of een kerk, beide kunnen niet zonder 'klanten'

Wat is het verband tussen de bovenstaande verhalen? Dat we de dingen soms te vanzelfsprekend vinden. Dat we ervan uitgaan dat een winkel of een kerk er altijd voor ons is, zonder erbij stil te staan dat beide niet zonder 'klanten' kunnen. Een winkel die onvoldoende verkoopt, gaat failliet. Een kerk die op zondag nog maar weinig mensen trekt, is na verloop van tijd niet langer leefbaar. Het gebouw heeft immers maar een betekenis wanneer het wordt bevolkt door mensen die samen een geloofsgemeenschap vormen.

Volgende zondag worden overal in Vlaanderen de kerkgangers geteld. Op veel plaatsen zal dat vlug gebeurd zijn. Op een doorsnee zondag moeten heel wat kerken het stellen met een bescheiden opkomst. Toch kunnen diezelfde kerken op andere dagen veel volk trekken. Op Kerstmis of Pasen, bij een begraving of huwelijk, bij vormselvieringen of andere feestelijke gebeurtenissen. Veel mensen komen dan enthousiast buiten, want het was een mooie viering. Heel even vonden ze opnieuw aansluiting bij hun katholieke wortels. Ze beleefden een moment van zingeving dat ze heel waardevol vonden.

Laten we daarover niet minachtend of cynisch doen. De appreciatie van mensen die slechts enkele keren per jaar een kerkdienst bijwonen, kan zeer oprecht zijn. Tegelijk zijn er vaak gevoelens van frustratie bij de wekelijkse kerkgangers. „Waar zitten die toeristen wanneer wij vrijwilligers zoeken om catechese te geven, kostertaken te verrichten of de kerk te poetsen?” Er gaan stemmen op om minder servicekerk te zijn voor gelegenhedenbezoekers, die de weg naar de kerk enkel kennen wanneer ze iets nodig hebben. Tegelijk zijn er de tegenstemmen, die erop wijzen dat de Kerk er voor iedereen is.

Het probleem is duidelijk, de oplossing niet. Wanneer veel mensen zichzelf nog min of meer beschouwen als katholiek of gelovig, maar slechts weinigen zich nog engageren in hun plaatselijke kerkgemeenschap, ontstaat een spanning die op termijn onhoudbaar wordt. Hoe pakken we dat aan?

Wonderbaarlijke oplossingen zijn er niet. Een Kerk die niet meer in de breedte werkt, veroordeelt zichzelf tot een bestaan in de marge. Tegelijk moet de Kerk een minimum aan engagement kunnen vragen, anders wordt ze te vrijblijvend. De deur sluiten voor randkatholieken is verkeerd, maar de dingen op hun beloop laten, is ook niet goed. Slagen we erin om een brede Kerk te blijven en tegelijk de mensen tot een sterkere en bewustere betrokkenheid aan te zetten? Dat is een van de grootste uitdagingen waarvoor we staan. 99

